

teen, behavioralismiin nähden hän on varovaisempi ja epäilee sen kaikkivoipuutta.

Ionescun teos on kaksiosainen. Ensimmäisessä osassa käsitellään komparatiivisen tutkimuksen kehitystä ja nykypäivän keskustelua; toisessa osassa taas tarkastellaan sosialististen valtioiden vertailevaa analyysiä. Tutkimuksen ensimmäinen osa on standardimainen esitys totalitaarisesta mallista ja sen kriittistä, intressiryhmäteorioiden sovellutuksista, funktioanalyysistä ja eräistä empiirisistä tutkimuksista. Teoksen ensimmäinen osa päättyy melko mitänsanomattomaan huomioon, että kaikille tutkimussuunnille pitäisi antaa oma arvonsa. Vasta kirjan toisessa osassa Ionescu esittää keskeisen ajatuksensa. Tämä idea on *sosialistinen valtio*.

Mitä ihmeellistä nyt sosialistisessa valtiossa sitten on? Vastaus tähän kysymykseen selviää länsimaisen sovjetologian luonteesta. Vanhankantaisessa totalitarismissa, jonka pääväitteet kiteytyvät sellaisten herrojen kuin Carl J. Friedrichin, Zbigniew Brzezinskin ja Richard Lowenthalin teoksissa, keskeistä on poliittisen vallan (puolueiden, diktaattorien) merkityksen korostaminen ja valtiollisen organisaation tärkeyden väheksyminen. Toisaalta modernimpi sovjetologia funktioanalyttisine ja intressiryhmäteoteettisine otteineen on sekun hyljännyt valtiolliset kysymykset ja keskittänyt huomionsa muualle. Ionescun teoksen tärkein merkitys onkin sosialistisen valtion käsitteen politologisen merkityksen täsmentäminen.

Valtion käsitteen tuominen sovjetologiseen keskusteluun voi merkitä huomattavaa edistysaskelta niin länsimaisen tutkimuksen luutuneille ympyröille kuin tieteelliselle kommunistikaatiollekin. Jälkimmäiselle siksi, että sosialistimaissa kaikki relevantti politologinen tutkimus tapahtuu nimenomaan valtion käsitteeseen tukeutuen. Tämän tutkimuksen ymmärtämiseksi olisi ymmärrettävä myös marxilaista politologista terminologiaa. Mutta Ionescu ei suinkaan ryhdy komparatiiviseen analyysiinsä näin jaloista motiiveista. »Mutual understanding»-teema saa väistyä Ionescun omalaatuisten anarkistis-liberaalisten näkemysten tieltä. Sosialististen valtioiden tutkimus on hänen mielestään näet mielenkiintoista siksi, ettei niissä ole toteutettu sosialismin periaatteita:

GHITA IONESCU: **Comparative Communist Politics**. The Macmillan Press Ltd., Tiptree, Essex, 1972.

Ghita Ionescun teos vertailevasta kommunismin tutkimuksesta liittyy uuteen kriittiseen sovjetologiseen suuntaukseen, jota Yhdysvalloissa tällä hetkellä edustavat sellaiset tutkijat kuin esim. Frederick J. Fleron Jr., Erik P. Hoffman ja Roger E. Kanet. Tämän koulukunnan yhtenä olennaisena piirteenä on ollut vanhojen sovjetologisten teorioiden ja menetelmien kritiikki ja toisaalta behavioraalisen käsitteistön introdusoiminen Neuvostoliittoon ja muihin sosialistisiin maihin kohdistuvaan länsimaiseen tutkimukseen. Ionescu liittyy tähän suuntaukseen vanhan tutkimuksen kritiikin suh-

»The permanent establishment of the state and its central institutions is, therefore, contrary to the very essence of socialism which is synonymuous with complete decentralization, self-administration, and lack of controls.» (s. 39).

Sosialismin »olemuksen» määrittelemisen täydellisen desentralisaation, itsehallinnon ja kontrollin puutteen kautta ei vastaa niitä kriteereitä, joita itse sosialistisissa maissa sosialismille asetetaan. »Ionesculainen sosialismi» löytää vastineensa pikemminkin anarkistisista teorioista kuin marxilais-leniniläisestä määrittelystä. »Sovjetologian professorilta» odottaisi tuki, että toisilleen vieraat, joskin rinnakkaiset aaterakennelmat, pystyttäisiin erottamaan toisistaan! Ainakin olisi syytä kutsua asioita niiden oikeilla vakiintuneilla nimillä.

Ionescu katsoo sosialististen valtioiden tunnusmerkkeinä oleva seuraavat viisi indikaattoria:

- 1) useimmat niistä (sosialistisista valtioista, kirj. huom.) ovat syntyneet sodan yhteydessä,
- 2) ne omistavat tuotantovälineet omalla alueellaan,
- 3) ne ovat teleologisia,
- 4) ne ovat »aparaattivaltioita» (apparatus states),
- 5) niissä ei ole oppositiota.

Tätä luetteloa tarkastellessa tulee mietti-neeksi, täyttääkö Ionescun teos itselleen aset-tamia vaatimuksia, jotka todettiin kirjan alus-sa:

»But only by applying severely the rules of logic can the present comparative fallacies, comparative stretching and conceptual misformation be stopped.»

Logiikka ei näet erityisemmin rasita edellä lueteltua viiden indikaattorin muodostamaa so-sialistisen valtion »määritelmää». Ei ole näet selvää, mitkä tekijät ovat sosialistista val-tiota määritteleviä ominaisuuksia ja mitkä em-piirisiä yleistyksiä näistä valtioista. Määrit-televien ominaisuuksien ja empiiristen yleis-tysten sotkeminen saattaa helposti viedä ke-

häpäyttelyyn ja latteuksiin. Onko esim. val-tio, jossa ei ole oppositiota ja joka on synt-ynt sodan tiimellyksissä sosialistinen? Ja onko valtio, joka on teleologinen myös sosialistinen? Tällaisiin kysymyksiin vastaaminen edellyttää juuri määrittelevien seikkojen eksplikoimista ja käsitteiden välisten suhteiden selvittelyä. Tätä keskeistä tehtävää Ionescun teos ei täytä; siinä ei käytetä itselle asetettuja menetelmiä (»the rules of logic«).

Ehdottaessaan sosialististen valtioiden ver-tailua eri ulottuvuuksilla Ionescu kuitenkin avaa uuden valoisamman lehden länsimaisen sovjetologian kehityksessä. Ongelmanasettelu johtaa sellaisiin kysymyksiin, kuin teknologi-sen kehityksen hallinnollisiin seuraamuksiin, tehokkuuspyrkimyksen ja poliittisen osallistu-misen suhteisiin jne... Sosialististen maiden vertailu eri ulottuvuuksilla paljastaa tällöin eroja kehityksen dynamiikassa ja laajuudessa. Kiinan kehitystie on erilainen kuin Neuvosto-liiton, Bulgarian erilainen kuin Kuuban. Mutta olennaista on juuri sen seikan huomaaminen, ettei erojen ja yhtäläisyyksien analyysi ole riittävä, ellei tarkastella sosialistisen valtion osuutta historiallisessa kehityksessä. Länsi-maiset sovjetologit ovat tuijottaneet silmänsä kipeiksi Lenin-mausoleumiin ja Vnukovan len-tokentälle (johtajien istumajärjestysten analyysi), mutta unohtaneet valtiollisen organisaa-tion suunnittelukoneistoinen, virastoinen ja neuvostoinen. Ehkä muutos on nyt alkanut.

Ilmari Susiluoto